

СКЕЛІ “РОЗГІРЧЕ” ТА ЇХНЕ ВИКОРИСТАННЯ В ГЕОТУРИСТИЧНИХ ЦІЛЯХ

Галина Байрак¹, Лариса Теодорович²

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна, g_bajrak@ukr.net

²Національний університет “Львівська політехніка”, вул. Генерала Чупринки,
130, 79000, м. Львів, Україна, lora.teod@gmail.com

Досліджено морфометричні особливості скель поблизу с. Розгірче Стрийського району Львівської обл. Скелі знаходяться у Сколівських Бескидах Українських Карпат на межі з Передкарпаттям, на правому березі р. Стрий. Вони розташовані на схилі, майже у підніжжі невисокого хребта і представлені відслоненням пісковиків вигодської світи еоцену. Тут знаходяться три великі скельні брили висотою 10, 5 і 4 м та кілька малих. Найбільшою є скеля кубоподібної форми з широкою основою і плоским верхом, з трьома уступами, що звужуються догори. Дві інші скелі мають блокову форму. Наявність великих скель у нижній частині хребта вказує на те, що ерозійні та делювіальні процеси, які спричинили оголення пісковиків, на нижніх ділянках схилів були інтенсивніші, ніж на верхніх.

Скелі – цікавий геолого-геоморфологічний об’єкт, що має історичне значення. У найбільшій скелі на двох рівнях видобані печери, в яких у часи Середньовіччя містився невеликий монастир. Ймовірно, в одній з печер був храм, в іншій – приміщення для перебування ченців. Крім цього, археологічні знахідки вказують на те, що цей об’єкт люди використовували ще у часи язичництва.

Все це зумовлює надання охоронного статусу об’єкту та створення нових геотуристичних маршрутів. Автори запропонували два пішохідні, автобусний та мотобвеломаршрут, які передбачають відвідування скельного монастиря “Розгірче”.

Ключові слова: скелі, Розгірче, печерний монастир, геотуризм, туристичні маршрути.

Сьогодні у багатьох країнах світу посилюється увага до геолого-геоморфологічної спадщини, створюються нові форми охорони та популяризації геосайтів, умови для організації геотуризму. На території України знаходиться значна кількість різноманітних об’єктів геоспадщини, вартіх уваги науковців. Останніми роками з’явилося багато публікацій з проблематики створення геопарків в Україні.

В Українських Карпатах скель – ерозійно-денудаційних останців трапляється небагато. Передусім таких, що мають географічне та історичне значення і можуть стати популярними туристичними об’єктами. Одними з таких утворень є скелі поблизу с. Розгірче Стрийського р-ну Львівської області (рис. 1). Скелі цікаві тим, що мають рукотворні печери сакрального призначення часів Середньовіччя. У зв’язку з розвитком активного туризму в країні останніми роками цей об’єкт приваблює щораз більше туристів, а також людей, які хочуть знати історію краю та своє походження.

Рис. 1. Місцезнаходження скель та с. Розгірче на адміністративній карті
 Fig. 1. Location of cliffs and willage Rozhychiv on the administrative map

Мета дослідження – з’ясувати морфологічні особливості скель “Розгірче”, їхнє історико-культурне значення та місце серед геотуристичних маршрутів краю.

Перші наукові дослідження скель неподалік с. Розгірче І. Вагилевич виконував у 1830-х роках. Його, здебільшого, цікавили стародавні солярні знаки і руни, які він знайшов та описав у Розгірчому. Дослідник вказує приблизний час заснування монастиря – XIII ст. [4].

Про печерний комплекс Розгірчого у середині XIX ст. з’являється багато публікацій, зокрема Л. Плошанського, О. Партицького, Е. Гюккеля та ін. У той же час Е. Гюккель висловив припущення, що скелі слугували притулком для монахів східного обряду, що засвідчують грецькі хрести на стінах скель. У 1870-ті роки у львівській газеті “Слово” з’явився допис Я. Головацького “Об исследовании памятников Русской старины, сохранившихся на Галичине и Буковине”, в якому він, окрім результатів археологічних досліджень І. Вагилевича, навів основні морфометричні показники печер у Розгірчому. У ці роки К. Пауль і Е. Тітце (1877) виокремили серед інших видів порід масиви пісковиків палеогенового віку, які утворюють скелі у Бескидах. 1879 р. польський археолог Адам Кіркор у праці “Wody w Stryjskiem” поряд з іншими скелями Стрийщини описує і скелі в Розгірче [3; 8].

На поч. XX ст. дослідження скель регіону продовжились. Уже 1903 р. скелі в Розгірчому описує професор Ягелонського університету В. Деметрикевич у праці “Grotty wykute w skałach Galicyi Wshodnej” [18].

Серед палеогенових пісковиків за відмінностями у літології та часі утворення 1925 р. Е. Яблонським і С. Вейгнером виокремлені яменські та вигодські світи еоцену. Пісковики Розгірчого належать до вигодської світи.

Детально описав печерний комплекс В. Карпович (Богдан Януш). Саме він означив його як “Скельний монастир у Розгірчі” (1930). У матеріалах його досліджень наводиться опис та параметри печер, розміщених на двох ярусах – верхньої церкви і нижньої келії з коморою. Дослідник визначає дату розквіту монастиря – XIV–XV ст. [9].

Упродовж 1960–1989 рр. державні геологічні експедиції детально вивчають будову Карпат, з’ясовують просторове поширення верств масивних пісковиків, їхню потужність, деталізують склад та узгоджують приуроченість до них скель Скибових Карпат. Виходять друком історико-краєзнавчі праці. Зокрема: у 1967 р. – нарис “Подорожі по Львівщині” за авторства Я. Тимчишина, М. Савки, П. Тимошенка, де описано маршрут до скельно-печерного комплексу в Розгірчому [15]; 1980 р. – стаття Ю. Пеленського “Долиною Опора і Стрия”, в якій автор вказує на наявність документів щодо існування Василянського монастиря в Розгірчому у XVIII ст. [10].

1995 р. Інститутом українознавства ім. І. Крип’якевича НАНУ, Львівським музеєм історії релігії та Археологічною комісією НТШ у Львові була проведена наукова конференція “Скелі й печери в історії та культурі стародавнього населення України”, на якій відновили та доповнили інформацію про значення скельних споруд в історичному минулому Карпатського люду. Детальну розвідку Розгірчого виконав Р. Сулик: автор висловив власні міркування щодо планувально-композиційної структури і параметрів церковних приміщень монастиря [14].

Із сучасних досліджень згадаємо статтю Г. Я. Гавришків (2008) про петрографію відкладів Скибової зони, в якій автор визначає походження округлоподібних стяжін на стінках відслонень пісковиків як конкреційних, утворених на стадії діагенезу [5]. Такі форми характерні також для виходів пісковиків у Розгірчому.

Цікавою є стаття Л. Я. Чень (2015) про принципи розташування та архітектурного вирішення монастирів, у якій розглянуто об’ємно-просторові елементи забудови василіанських монастирів, в тім числі й Розгірчого [17]. Скельно-печерний монастир та написи на ньому досліджував відомий історик Іван Сварник.

Про скельну групу Розгірче згадає Юрій Зінько і пропонує долучити як геотуристичний об’єкт Українсько-польського туристичний шляху “GEO-CARPATIANS”. У рамках проекту відбулася презентація туристичної привабливості польсько-українського прикордонного регіону Карпат через створення спільного геотуристичного шляху і умов розвитку туристичної інфраструктури. Скелі Розгірче, за цим проектом, мали б увійти до складу проєктованого геопарку “Скелясті Бескиди” [7].

Геолого-геоморфологічна спадщина Карпат є об’єктом дослідження геофахівців, екологів та працівників природоохоронних інстанцій. Деякі карпатські країни (Польща, Угорщина, Румунія) здійснили детальну інвентаризацію та паспортизацію багатьох геооб’єктів, обґрунтували їхнє занесення до Європейського списку геоспадщини та розробили тематичні геологічні маршрути (геотріпи) [16]. Отож, сьогодні актуальним є вивчення особливостей об’єктів геотуризму України, ступеня їхньої збереженості та атракційності для формування цікавих геотуристичних маршрутів.

Скелі Розгірче, розташовані біля підніжжя хребта, важко помітити через густий підлісок букового лісу. Таке розташування, якщо вірити переказам, захищало монахів від набігів татар. Саме татари, за тими ж легендами, і стали причиною появи скельного монастиря. 1240 року зі знищеного ордами Батия Києва кілька монахів втекло за сотні кілометрів – аж до Карпат, і оселилося у печерах. Найімовірніше, перебудований у XIII-XIV ст., печерний комплекс, саме так отримав свій нинішній вигляд. Писемні згадки про монастир датуються XV ст.

Скелі і печери Розгірче були свідками не тільки чернечого життя, але й військових баталій. Про це розповідають місцеві легенди. Зокрема, про один з боїв із татарами у XVIII ст. говорять таке: “З одного боку гора, а з другого – ріка Стрий. Відступати нема куди. Наші стояли там, де он той камінь, що в ньому пороблені печери. Там навіть два поверхи тих кімнат. Звідти відбивалися і метали камінням у татар... Наші одні билися, а другі відпочивали в печерах, і в підземному ході, що там був. Там і поранених тримали, мали продукти, воду (туда джерело з гори виходило). Нарешті нашим від ріки вдалось прорватись до того замку, що був біля каменя з печерами. Татарам їх начальник наказав здобути замок. Але скеля була міцна. Тепер уже татарам ставало щораз гірше. Вони тут гинули, як мухи. А наші їм кричали: “Ага, зайти паскудні, що *раз гірше, раз гірше*, ви тут всі пропадете, як роса на сонці!” То ж пішли татари переможеними. Від цього село і назвали Розгірче” [11].

Виконані на початку 90-х років XX ст. дослідження засвідчують те, що скелі використовували також у язичницькі часи як місце поселення або схованку. До наших днів тут збереглись певні елементи дохристиянської язичницької символіки, видовбані у каменях [12].

Скелі “Розгірче” знаходяться на північно-східній околиці фізико-географічного району Сколівські Бескиди, на висоті 390-400 м над рівнем моря (рис. 2). Це крайні відроги гірських хребтів на межі з Передкарпатською височиною. Хребет, на якому розташовані скелі, простягається з північного сходу на південний захід уздовж долини р. Стрий і має висоту 513-530 м. Скелі приурочені до нижньої частини цього хребта, на 20 м вище від його підніжжя.

Це виходи на поверхню вигодських пісковиків еоценового віку, які формувались на дні морського басейну 34-55 млн р. тому. Внаслідок горотворень вони були підняті на денну поверхню в пізньому олігоцені (приблизно 25 млн р.) [2]. Пісковики вигодської світи мають темно-жовтий колір, на відміну від сірих пісковиків яменської світи, якими складені Урицькі чи скелі Довбуша. Піщані зерна скріплені глинистим цементом, отож вони легко піддаються руйнації і зрідка утворюють скелі. На хребті знаходиться кілька відслонень пісковиків.

Скельний комплекс складається із двох частин – власне основної (із видовбаними приміщеннями) та двох менших скель (нагадують стовпи брами). Пісковики, на відміну від інших подібних відслонень Карпат, є масивними, мають мало тектонічних тріщин, що пояснюють їхнім крайовим положенням на межі геоструктурних регіонів. Під час насувів вони зазнали незначних тектонічних розтріскувань. Ці тріщини зімкнуті, мають напрям 300–330°. Наявні також тріщини біогенного вивітрювання та ерозійні.

Найбільшою є скельна брила, в якій містився чернечий прихисток (монастир, скит). На відстані 20 м на південь від неї розташовані дві менші скелі, а також

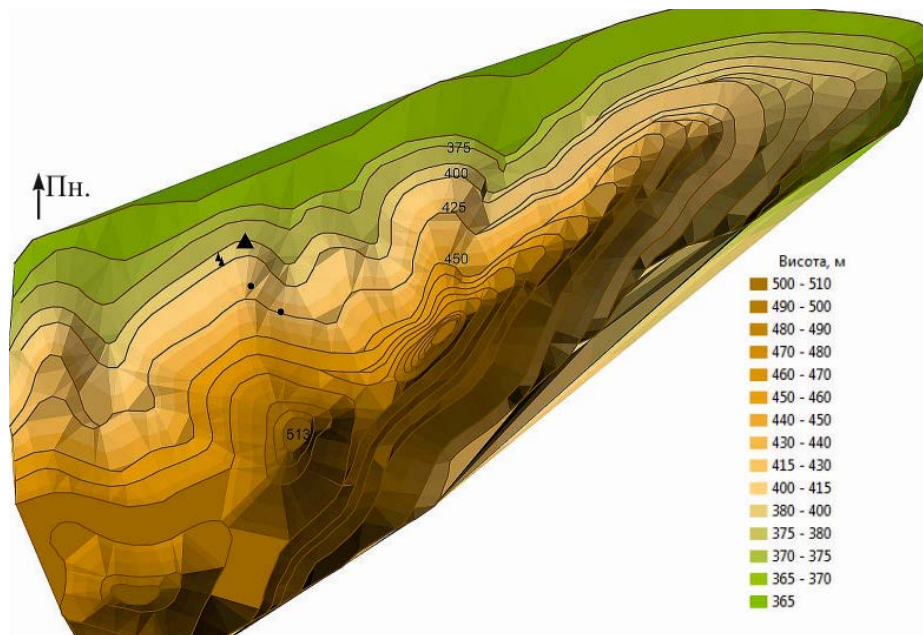

Рис. 2. Розміщення скель на хребті поблизу с. Розгірче. Масштаб 1:25 000.
(трикутником виділена скеля, в якій містився печерний монастир)
Fig. 2. Placement of cliffs on the ridge near the village Roznirche. Scale 1:25 000.
(the triangle point a rock, were a cave monastery has been contained)

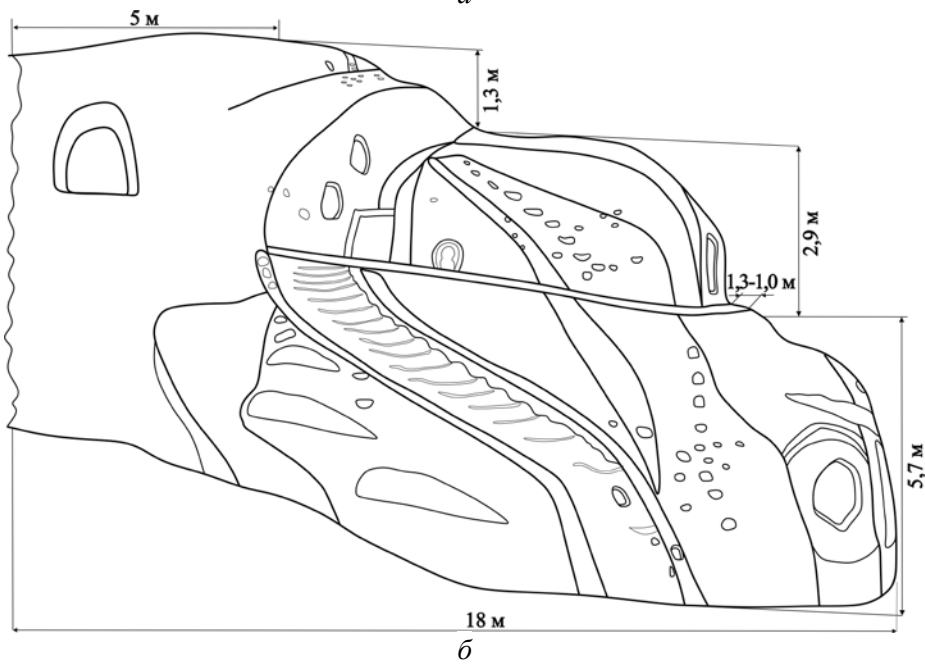
вище по схилу та у східному напрямі є ще два невеликі оголення порід. Схил, на якому знаходяться скелі, північно-західної експозиції. Більші за розмірами скелі розташовані у нижній частині хребта. Це засвідчує, що ерозійні та делювіальні процеси, які спричинили оголення пісковиків, на нижніх ділянках схилів були інтенсивнішими, ніж на верхніх.

Скеля – чернечий скит, має форму масивного ступінчастого блоку видовженої форми. Висота сягає 10 м (рис. 3). Вона розташована на гребеневому виступі ярково-балкової форми і є частиною схилу; висунута на 18 м від поверхні схилу в нижній своїй частині і на 5 м – у верхній. Нижня частина скелі втричі масивніша від верхньої. Фрагмент периметра основи скелі, доступний для інструментальних вимірювань, становить 28,6 м, а вершинної поверхні – 9,0 м. Наявні три уступи: верхній, який має висоту 1,3 м, середній – 2,9 м, і нижній – 5,7 м. На частинах уступів видовбані прямовисні стінки різного призначення: на фасаді середнього уступу, зверненого на захід, розташована ніша для ікони; на його північній боковій ділянці розміщений вхід до колишнього храму; на фасаді нижнього уступу – вхід до великого приміщення, на північній боковій ділянці – сходи до цього храму. Верхній уступ, з випуклими стінками, очевидно, слугував банею церкви (сьогодні на ній знаходиться хрест). На бані видовбані невеликі виїмки, за допомогою яких можна спуститись на площину другого ярусу. Проте такі спуски і підняття є доволі небезпечними.

Нижній уступ відділений від середнього рівною рукотворною поверхнею: простягаючись вздовж фасаду, вона поступово звужується від 1,3 до 1,0 м

a

б

Рис. 3. Загальний вигляд скелі – колишнього печерного монастиря в Розгірче:
a – фото, *б* – схема

Fig. 3. General view has of the rock of the former cave monastery in Roznirche rock:
a – photographic, *b* – circuit

ширини. По цьому карнизу можна пройти від храму до ніші для ікони та вийти на інший бік схилу.

Приміщення, видовбані в скелях, є доволі просторими. Зокрема, колишній храм на другому рівні має висоту склепіння 3,2 м, ширину 5,5 м і довжину від входу до задньої стінки (ймовірно, там був престол) – 5,9 м. По обидва боки від цієї стінки розташовані щілини. З правого боку щілина глибша – 0,8 – 1,4 м, пронизує брилу пісковика по всій його висоті. В неї може протиснутися людина. Очевидно, що щілина природного походження, утворена внаслідок розширення водою природної тріщини у пісковіку. Ймовірно, стікаючи по внутрішніх стінках, вода вимила невеликий грот, який з часом, з появою людини, розширили і сформували як печеру. Спочатку, в язичницькі часи, ця печера була невисокою, про що вказує невелика брила із вирізьбленим зображенням людського обличчя, яка нагадує язичницького бога. Згодом, в християнські часи, печеру сформували так, щоб вона нагадувала храм із високим склепінням. Це приміщення на другому рівні має зовнішній двірний проріз прямокутної форми висотою 2,0 м, далі йде невеликий коридор, наприкінці якого з лівого боку знаходиться внутрішній вхід. Такий подвійний вхід міг краще зберігати тепло в зимовий період. На стінках входу можна помітити невеликі заглибини, які могли слугувати пазами для петель дверей. Освітлюється приміщення двома віконними прорізами однакових розмірів 0,6×0,7 м, розміщених під кутом один до одного.

Приміщення на нижньому рівні значно більше від попереднього. Висота склепіння – 3,6 м, ширина – 7,0 м і довжина вглиб печери – 8,4 м. Воно могло слугувати трапезною, або ж місцем ночівлі прочан і ченців. Вхід достатньо високий – 2,0 м, над яким круглий отвір для освітлення внутрішнього приміщення або, якщо в ньому містився вітраж чи інший мистецький витвір, міг слугувати прикрасою скита. Справа і зліва від входу на відстані 2,2 м знаходяться ромбоподібні отвори, а зверху – ідеально круглий отвір, який часто можна бачити і в сучасних церквах. Побудова фасаду робить його впізнаваним серед інших печерних монастирів такого типу.

Зліва від “трапезної” розташоване непримітне мале приміщення, назване В. Карповичем “коморою”. Воно має майже квадратну форму із довжиною стінок 2,6×2,67 м і висотою від 1,8 м неподалік входу і 1,5 м поблизу задньої стіни, що засвідчує недостатньо детальне формування цієї виїмки.

Внутрішній простір приміщень доволі простий, оскільки не збереглося жодних дерев'яних конструкцій та оздоблень. У стінах залишилися різного розміру виїмки, які могли слугувати пристосунками для церковної служби і чернечого життя.

Бічні скелі нагадують масивні стовпи брами, розташовані майже на одній лінії, вище і нижче по схилу (рис. 4). Належать до морфологічного типу блок. Висота сягає 5 і 3,8 м відповідно. Видовжені на 5–6 м, мають товщину 1,3–1,5 м, простір між ними розширюється догори від 1,0 до 1,7 м. Вершини скель згладженої форми, на них вплинули природні процеси вивітрювання, денудації та обточування вітром, дощем, снігом. Стінки неодноразово штучно обтесували каменярі. На скелі, розташованій нижче по схилу, видовбані різного розміру виїмки-сходинки, якими могли підніматися на вершину вартові. Стінки скелі, розташованої вище по схилу, з північного боку “прикрашені” природними утвореннями – ділянками сотового вивітрювання і штучно видовбаним православним хрестом. Природні форми та елементи тут поєднуються з антропогенними (рис. 4).

Рис. 4. Бічні скелі блокової форми, які нагадують стовпи брами (На задньому плані в прогалині видно вершину основної скелі)
Fig. 4. Lateral rocks of block form resembling pillars of the gate (In the background in the gap you can see the top of the main rock)

Сьогодні скелі і печери в Розгірче є невід’ємною частиною пізнавальних та краєзнавчих туристичних екскурсій у західному регіоні України. Проте переважає історико-культурне сприйняття об’єкта як печерно-монастирського комплексу, і практично зовсім не акцентується увага на його унікальності як геолого-геоморфологічного об’єкта.

Несприятливим є і той факт, що скелі знаходяться поза межами національного природного парку “Сколівські Бескиди”. Об’єкт не має жодного природоохоронного статусу: ні державного, ні місцевого рівня. Відсутній інформаційний щит та вказівники. Станом на сьогодні Розгірче має статус заповідного урочища місцевого значення, площею 205,7 га, оголошеного згідно з рішенням Львівської облради № 495 від 9.10.1984 року. Перебуває у віданні ДП “Сколівський лісгосп” (Любинцівське лісництво, кв. 25, 26). Його створено з метою збереження частини лісового масиву в передгір’ї Українських Карпат (масив Сколівські Бескиди). Зростають еталонні чисті букові насадження, водяться різні види фауни” [13]. Жодної згадки про охорону унікальної форми рельєфу чи скельний монастир немає. Пам’яткою цей об’єкт є лише у Вікіпедії, у проекті “Вікі любить пам’ятки”, де вона значиться за № 46-253-0066.

Отже, необхідними є комплексні дослідження зазначеного об’єкта: геолого-геоморфологічні, історико-археологічні та краєзнавчо-туристичні, які доведуть його цінність і посприяють охороні та збереженню пам’ятки.

Описані морфометричні параметри скельної групи, їхня геологія, історія скельно-печерного монастиря цікаві в геотуристичному плані. В інтернет-джерелах наводять приклади пішохідних маршрутів з Розгірчого до скель Довбуша (с. Бубнище) та ін. Отож доцільно долучати цей об’єкт до різних

туристичних маршрутів Пропонуємо два пішохідні, автобусний та мото- і веломаршрути.

Пішохідний маршрут I: скельна група Розгірче – г. Ключ – озеро Журавлине – вдсп. Кам'янка до траси Київ-Чоп (протяжність 23 км).

До села Розгірче можна добираються рейсовим автобусом зі Стрия, або ж будь-яким транспортом трасою Київ-Чоп до повороту на Нижню Стинаву. Переходять трасу Київ-Чоп на лівий бік і йдуть стежкою до пішохідного моста місцевого нафто-газопроводу через р. Стрий. Проходять ґрунтовою дорогою по надзаплавній терасі. Тут можна набрати мінеральної води, яка витікає із свердловини, встановленої ще у 1968 р. Далі йдуть до північно-східного краю села, піднімаються невисоким триметровим уступом другої надзаплавної тераси Стрия. Переходять через рівну поверхню тераси до підніжжя хребта. Піднімаються стежкою до масивної скелі через місток навскіс хребта 50 м. Оглянувши скелі, прямують вгору по хребту у південному напрямі. Минаючи проміжну вершину (513 м), прямують до головного хребта, який простягається з північного сходу на південний захід і є межею Львівської та Івано-Франківської областей. Приходять до г. Попівце (744,9 м), після чого спускаються до с. Труханів, звідки піднімаються на г. Ключ (929, 7 м). Обстежують скельний каньйон у вигляді прямовисних стінок і вузьких ущелин. Звідти спускаються до оз. Журавлиного і водоспаду Кам'янка. Перед водоспадом з лівого боку від дороги оглядають каньйоноподібну ділянку р. Кам'янки з каскадом малих водоспадів і прямовисними стінками пісковиків, висотою 15–20 м. Нижче каньйону у скелі б'є Святе джерело, до якого можна потрапити, якщо перейти саморобною кладкою, на лівий бік річки. Перебувають якийсь час на водоспаді та повертаються до траси Київ-Чоп.

Пішохідний маршрут II: Межибродські скелі – відроги Комарницьких гір – джерело з мін. водою – скельна група Розгірче.

Маршрут починається від повороту на трасі Київ-Чоп на туристичну базу “Карпати” (за селом Н. Синьовидне). Проходять через турбазу, далі через нафтопровід і піднімаються у північно-західному напрямі до проміжного хребта, що веде на г. Соколовець. На висотах 500, 520 і 530 м розташовані чотири групи скель висотою 12-23 м [1]. Далі піднімаються до основного хребта, що веде на г. Соколовець, переходять його і спускаються у північно-східному напрямі до с. Нижня Стинава. Прямують до траси Київ-Чоп, переходять її і далі – через р. Стрий по пішохідному мосту нафто-газопроводу в напрямі на с. Розгірче. Проходячи долину р. Стрий, зупиняються ненадовго поблизу свердловини з мінеральною водою. Прямують через с. Розгірче та оглядають церкву Святого Миколая (1888 р.). На північно-східній околиці села піднімаються до скельно-печерного монастиря.

Автобусний маршрут: м. Львів – м. Миколаїв: печерний комплекс в ур. Лиса (Чорна Гора), каплиця Писанка – оз. Геологів перед с. Угерсько – м. Стрий: історико-краєзнавча екскурсія містом та музеями – костел (1802 р.) в Жулині – пам'ятник писанці, встановлений до 2000-ліття Різдва Христового (с. Братквці) – скельно-печерний монастир Розгірче.

Вело- та мотомаршрут: м. Львів – с. Розділ: палац Жевуських – Лянцкоронських (XVIII–XIX ст.) – грот Прийма (на південний схід від

Миколаєва) – м. Миколаїв: печерний комплекс в ур. Лиса (Чорна Гора), каплиця Писанка – м. Стрий (екскурсія містом) – скельна група Розгірче.

Сьогодні скельно-печерна група Розгірче набуває щораз більшої популярності серед туристів, краєзнавців, школярів. Для забезпечення оптимального рекреаційного навантаження на цей об'єкт та з метою особистої безпеки пропонуємо заборонити сходження на скелі непідготовленим туристам; вкрити природним матеріалом стежку до скель; на майданчику перед підняттям на схил для відпочинку подорожуючих. облаштувати стоянку для автотранспорту та місця

З метою збереження скель у Розгірче вважаємо необхідним надати йому статус комплексної пам'ятки природи. Слід встановити інформаційний щит з коротким описом об'єкта та прознакувати туристичний шлях до нього.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Байрак Г.* Геоморфологічні особливості Межибродського комплексу скель у Верхньодністерських Besкидах / Байрак Г., Зозуля М. // Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій – Збірн. наук. праць. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2012. – С.125–132.
2. *Байрак Г.* Формування скельних комплексів Besкидів / Г. Байрак, М. Гаврилів // Фізична географія та геоморфологія. Вип. 3(64). – Київ: Обрії, 2011. – С. 63–72. Режим доступу: <http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/017-БайракГаврилів.pdf>
3. *Бандрівський М.* Сварожі лики: нариси / М. С. Бандрівський. – Львів: Логос, 1992. – 104 с.
4. *Вагилевич І.* Берди – в Уричі / І. Вагилевич // Подорожі в Українські Карпати: збірник. – Львів, 1993. – С. 102–113.
5. *Гавришків Г.* Петрографія палеоценових відкладів “екзотичних скель” Скибової зони Українських Карпат / Г. Я. Гавришків // Зб. наук. пр. Інституту геологічних наук НАН України. – 2008. – Вип. 1. – С. 67–69.
6. Геологические памятники Украины: Справочник – путеводитель / Н. Е. Коротенко, А. С. Щирица, А. Я. Каневский и др. – Киев : Наукова думка, 1985. – 156 с.
7. *Зінько Ю.* Формування міжнародного геопарку “Скелясті Besкиди” як центру геотуризму / Юрій Зінько // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 24. – С. 83–93.
8. *Зозуля М.* Геоморфологічні особливості Церков'янського комплексу скель у Сколівських Besкидах // Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Вип. 42. – С. 121–127. – ISSN 2078-6441
9. *Карпович В.* Скальний монастир в Розгірчі. (Із пляном та 5 ілюстраціями) // Записки ЧСВВ. – Львів, 1930. – С. 562–573. *Senjor prehistoryków polskich // Gazeta Lwowska.* – Lwów.
10. *Пеленський Ю.* Долиною Опору і Стрия. П.24. Руїни замків і монастирів // Бойківщина: монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту / Під ред. М. Утриско; Український Архів НТШ.

- Т. XXXIV. – Філядельфія–Нью-Йорк, 1980. – С. 459–485. Режим доступу: <http://www.steger.com.ua/2013/11/blog-post.html>
11. Печерний комплекс в Розгірче. Режим доступу: <http://spadok.org.ua/megalitychni-kompleksy-karpat/pechernyy-kompleks-v-rozhirche>
 12. Печерний монастир с. Розгірче. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Печерний_монастир_села_Розгірче
 13. Сайт Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства. Режим доступу: http://www.lvivlis.gov.ua/uk/nature_reserve_fund_local_natural_bound/58.h
 14. Сулик Р. Скельний монастир в Розгірчі на Стрийщині / Роман Сулик // Скелі й печери в історії та культурі стародавнього населення України: наук. конф., Львів, 2–3 лютого 1995 р. / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львівський музей історії релігії. Археологічна комісія НТШ у Львові. – Львів. – 1995. – С. 108–110. Режим доступу : <http://www.stryi.com.ua/history/villages/635-2009-12-04-15-05-31>
 15. *Тимчишин Я.* Подорожі по Львівщині. Краєзнавчо-туристський нарис / Я. Тимчишин, М. Савка, П. Тимошенко – Львів: Каменяр, 1967. – 384 с.
 16. Українсько-польський туристичний шлях “GEO-CARPATIANS”. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/viktoza/zinko-at-allekoforum2014>
 17. *Чень Л. Я.* Особливості архітектурно-просторового вирішення оборонних храмів Галичини / Л. Я. Чень // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Архітектура. – 2015. – № 836. – С. 197–210. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2015_836_27.
 18. *Demetrykiewicz W.* Groty wykute w skalach Galicji wschodniej, pod względem archeologicznym (z 6 tablicami) // Materiały Antropologiczno-Archeologiczne I Etnograficzne. – 1903. – Т. VI. – S. 51–91.

REFERENCES

1. Bayrak G., Zozulya M. (2012). Geomorfologichni osoblivosti Mezhibrodskogo kompleksu skel u Verhnodnisterskih Beskidah. *Problemi geomorfologiyi i paleogeografiyi Ukrayinskih Karpat i prileglij teritorij. Zbirn. nauk. prats.* Lviv, LNU im. I. Franko, 125–132 (in Ukrainian).
2. Bayrak G., Gavriliv M. (2011). Formuvannya skelnih kompleksiv Beskidiv. *Fizichna geografiya ta geomorfologiya*, 3(64). 63–72. <http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/017-BayrakGavriliv.pdf>
3. Bandrivskiy M. S. (1992). *Svarozhi liki: narisi*, Lviv: Logos Pub., 104 pp. (in Ukrainian).
4. Vagilevich I. (1993). Berdi – v Urichi. *Podorozhi v Ukrayinski Karpati : zbirnik.* Lviv, 102–113 (in Ukrainian).
5. Gavrishkiv G. (2008) Petrografiya paleotsenovih vidkladiv “ekzotichnih skel” Skibovoyi zoni Ukrayinskih Karpat. *Zb. nauk. pr. institutu geologichnih nauk NAN Ukrayini*, 1, 67–69 (in Ukrainian).

6. Korotenko N. E., Schiritsa A. S., Kanevskiy A. Ya. (1985). *Geologicheskie pamyatniki Ukrainy: Spravochnik – putevoditel*. Kiev: Naukova dumka Pub., 156 pp. (in Ukrainian).
7. Zinko Yu. (2008) Formuvannya mizhnarodnogo geoparku “Skelyasti Beskidi” yak tsentru geoturizmu. *Visnik of the Lviv University. Series mizhnarodni vidnosini*, 24, 83–93 (in Ukrainian).
8. Zozulya M. (2013). Geomorfologichni osoblivosti Tserkov’yanskogo kompleksu skel u Skolivskih Beskidah. *Visnik of the Lviv University. Series Geography*, 42, 121–127. ISSN 2078-6441 (in Ukrainian).
9. Karpovich V. (1930). Skalniy monastir v Rozgirchi. (Iz plyanom ta 5 ilyustratsiyami). *Zapiski ChSVV*. Lviv, 562– 573. Senjor prehistoryk Gazeta Lwowska. Lwów (in Polish).
10. Pelenskiy Yu. (1980). Dolinoyu Oporu i Striya. P.24. Ruyini zamkiv i monastiriv. *Boykivschina: monografIchniy zbirnik materiyaliv pro Boykivschinu z geografii, istoriyi, etnografii i pobutu*. Pid. red. M. Utrisko. *Ukrayinskiy Arhiv NTSh*. T. XXXIV. Filyadelfiya–Nyu-York, 459–485. <http://www.steger.com.ua/2013/11/blog-post.html> (in USA).
11. Pecherniy kompleks v Rozgirche. <http://spadok.org.ua/megalitychni-kompleksy-karpat/pechernyy-kompleks-v-rozhirche>
12. Pecherniy monastir s. Rozgirche. https://uk.wikipedia.org/wiki/Pecherniy_monastir_sela_RozgIrche
13. Sayt Lvivskogo oblasnogo upravlinnya lisovogo ta mislivskogo gospodarstva. http://www.lvivlis.gov.ua/uk/nature_reserve_fund_local_natural_bound/58.h
14. Sulik R. (1995). Skelniy monastir v Rozgirchi na Striyschini / Roman Sulik. *Skeli y pecheri v Istoriyi ta kulturi starodavnogo naseleण्या Ukrayini: nauk. konf.*, Lviv, 2-3 lyutogo 1995 r. Institut ukrayinoznavstva Im. I. Krip’yakevicha NAN Ukrayini. Lvivskiy muzey Istoriyi religiiyi. Archeologichna komisiya NTSh u Lvovi, 108–110. <http://www.stryi.com.ua/history/villages/635-2009-12-04-15-05-31>
15. Timchishin Ya, Savka M., Timoshenko P. (1967). *Podorozhi po Lvivschini. Kraeznavcho-turistskiy naris*. Lviv: Kamenyar Pub., 384 pp. (in Ukrainian).
16. Ukrayinsko-polskiy turistichniy shlyah “GEO-CARPATHIANS”. <https://www.slideshare.net/viktoza/zinko-at-allekoforum2014>
17. Chen L. Ya. (2015). Osoblivosti arhitekturno-prostorovogo virishennya oboronnih hramiv Galichni. *Visnik Natsionalnogo universitetu "Lvivska politehnika". Arhitektura*, 836, 197–210. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2015_836_27.
18. Demetrykiewicz W. (1903). Groty wykute w skalach Galicji wschodniej, pod wzgledem archeologicznym (z 6 tablicami). *Materialy Antropologiczno-Archeologiczne i Etnograficzne*. T. VI, pp. 51–91 (in Polish).

ROZHIRCHE ROCKS AND THEIR USE FOR GEOTOURISM

G. Bayrak¹, L. Teodorovych²

¹*Ivan Franko National University of Lviv,
Doroshenko, str, 41, 79000, Lviv, Ukraine*

²*Lviv Polytechnic National University,
Gen. Chuprynka, str, 130, 79000, Lviv, Ukraine*

The morphometric features of the Rocks near Rozhirche village in Stryi district of Lviv region have been investigated. These rocks are situated in the Skole Beskyds (Ukrainian Carpathias) near the Precarpathians bound, on the right bank of the Stryi River. They are located on the slope, almost at the foothills of the low mountain ridge and are presented by the sandstones of the Vyhoda formation of the Eocene. There are three large rock lumps of 10, 5 and 4 m height and a few small lumps. The biggest one is the cube shaped lump with wide basement and flat top, with three ledges convergent upwards. Two other rocks have the block form. Presence of the big rocks in the lower part of the mountain ridge testifies that the erosion and deluvial processes which have caused the sandstones outcrop were more intensive in the lower parts of the slopes.

The Rocks – interesting geological-geomorphologic object with historical importance. In the biggest rock two caves on different level are done. In the Middle-Ages there was the little monastery in the caves. Probably the temple was in one cave and the monk cells in the other. Beside that archeological findings point out at use of this object by people in the heathen period.

All mentioned predetermine concession of the conservative status to this object and including into the geo-touristic routs. The authors propose two walking routs, one bike and one bus route with the Rozhirche rock monastery visiting.

Key words: rocks, Rozhirche, cave monastery, geotourism, touristic rout.